

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ВВЕДЕННЯ В ТЕОЛОГІЮ”
(для магістрів)

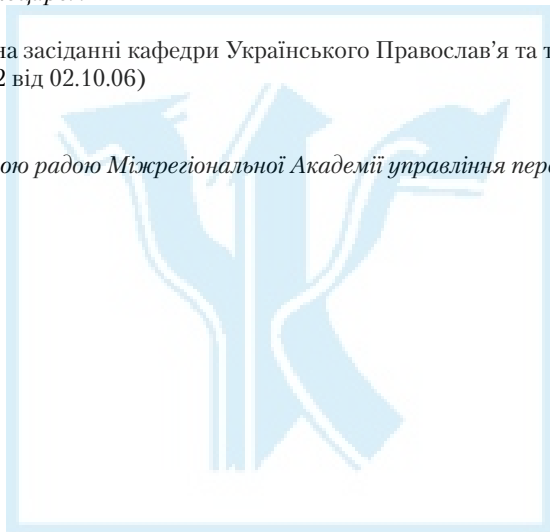
МАУП

Київ 2007

Підготовлено доцентом кафедри Українського Православ'я та теології
МАУП *С. В. Коцаром*

Затверджено на засіданні кафедри Українського Православ'я та теології
(протокол № 2 від 02.10.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Коцар С. В. Навчальна програма дисципліни “Введення в теологію” (для магістрів). — К.: МАУП, 2007. — 11 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Введення в теологію”, питання для самоконтролю, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Завдання курсу “Введення в теологію” полягає в розкритті основних віронавчальних істин (догматів) Православної Церкви про творіння і Христа, правил віри як шляху до богоспількування і духовного вдосконалення.

Для кращого усвідомлення і засвоєння дисципліни пропонується порівняльний аналіз Православного вчення з численними помилками минулого і сьогодення; наводяться помилкові вчення, а також аналізуються заперечення Православного вчення. Курс лекцій побудований згідно з ухваленням Церквою основних христологічних положень, тобто хронологією Вселенських Соборів. При цьому принципово важливим є вчення Святих отців і вчителів Церкви у сфері догматизму.

У курсі аналізуються помилки окремих богословів і філософів та причини їх ухилення від Православного віровчення, зокрема їх спроби пізнати або пояснити таємницю благочестя людським розумом, спотворюючи дані Божественного Одкровення. Усвідомлення цих помилок вбереже сучасне покоління від можливих помилок.

Розкривається взаємозв'язок догматизму і сотеріології. Розуміння того, що духовне життя людини базується на принципах віровчення, сприятиме свідомому засвоєнню теологічної науки, а не просто механічному запам'ятовуванню. До того ж багато догматичних питань і нині залишаються на порядку денному нашого діалогу з інословним світом.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ВВЕДЕННЯ В ТЕОЛОГІЮ”

№ пор.	Назва змістового модуля та теми
1	Змістовий модуль I. Сутність і зміст християнської теології як науки Онтологія богословської термінології
2	Змістовий модуль II. Догмат про Пресвяту Трійцю — основа Християнської релігії Вчення про Святу Трійцю в I–III ст. Єресь донікейського періоду
3	Тринітарне богослов'я в IV ст.
4	Завершальний етап тринітарних суперечок. Другий Вселенський Собор
5	Змістовий модуль III. Вчення церкви про Христа Спасителя Вчення про Логос у світлі Христологічного догмата
6	Христологія VI і VII Вселенських Соборів
7	Юридична і етична теорії спокутування
8	Тринітарне, еклезіологічне і сотеріологічне значення воскресіння Спасителя
9	Богословські погляди на Іпостась Святого Духу в Його ставленні до Отця і Сина.
Усього годин: 54	

Зміст
дисципліни
“ВВЕДЕННЯ В ТЕОЛОГІЮ”

Змістовий модуль I. Сутність і зміст християнської теології як науки

Тема 1. Онтологія богословської термінології

Історія виникнення та значення терміна “богослов'я”. Погляди античних філософів на виникнення терміна “богослов'я”. Християнське осмислення істотних властивостей терміна “богослов'я”. Історія виникнення і смислове значення терміна *тріас*. Виникнення терміна “іпостась”, його вживання у філософії, Священному Писанні та хрис-

тиянському богослов'ї. Терміни $\Theta\upsilon\sigma\iota\alpha$ і $\delta\iota\omicron\upsilon\theta\iota\sigma\iota\omicron\varsigma$ у християнському богослов'ї. Святоотцівська термінологія особистісних властивостей Божих.

Література [1; 4; 9; 14; 25; 26]

Змістовий модуль II. Догмат про Пресвяту Трійцю — основа Християнської релігії

Тема 2. Вчення про Святу Трійцю в I–III ст. Єресь донікейського періоду

Субординаціонізм у богослов'ї донікейського періоду. Єресь юдействующих і їх сутність. Основні гностичні системи і їх сутність. Монархіанство і його різновиди. Сутність монтанізму. Ориген, Тертуліан, Іустин Філософ у вченні про Трійцю.

Література [5; 6; 13; 16; 17; 23]

Тема 3. Тринітарне богослов'я в IV ст.

Мета втілення Сина Божого. Аріанська криза і I Вселенський Собор. Христологія після Нікейського Собору. Масштаби впливу Нікейського символу віри. Вчення про Святу Трійцю Афанасія Великого. Догматична структура антиохійських формул. Сирмійські формули і їх догматична основа. Фракції аріан: аномей, євноміани, євдоксіани, омій і оміусіани. Вселенський Собор у Халкидоні. Сплікування властивостей Божих і людських в особі Боголюдини. Іпостасне з'єднання двох природ у Христі. Повнота сприйняття людської природи в Синіві Божому. Схема Логос-саркс у Апполінарія Лаодикійського. Схема Логос-антропос і богослов'я Несторія. Єфеський Собор і Кирило Олександрійський. Віроповчальне визначення Халкидонського Собору. Історія догматичних рухів після Вселенських Соборів.

Література [2; 8; 12; 17; 28; 30]

Тема 4. Завершальний етап тринітарних суперечок. Другий Вселенський Собор

Догматична система Великих Капподакійців. Розкол павликіан і його вплив на примирливий процес Сходу і Заходу. Теорії походження Константинопольського символу. Сутність вчення пневматомахів. Догматична діяльність II Вселенського Собору.

Література [3; 7; 11; 18; 27; 29]

Змістовий модуль III. Вчення церкви про Христа Спасителя

Тема 5. Вчення про Логос у світлі Христологічного догмата

Христологія розділення і Христологія змішення: Логос-Сарке і Логос-Антропос. Єфеський собор і Христологія св. Кирила Олександрійського. Віросповідання Халкидонського Собору. Образ з'єднання двох еств. Виклад Христологічного догмата св. Флавіаном Константинопольським у зв'язку із засудженням вчення архімандрита Євтихія. Вчення св. Леонтія Візантійського у світлі полеміки з ерессю Несторія і Євтихія.

Література [10; 13; 15; 17; 21; 22]

Тема 6. Христологія VI і VII Вселенських Соборів

Христологічні проблеми V Вселенського Собору. Христологічна спрямованість VI Вселенського Собору. Св. Максим Сповідник і його вчення про дві волі. Вплив Христологічного богослов'я св. Іоанна Дамаскіна на рішення VII Вселенського Собору. Наслідок Халкидонського Христологічного догмата (Боголюдська природа Церкви; затвердження православного антропологічного вчення).

Література [3; 11; 18; 19; 24; 28]

Тема 7. Юридична і етична теорії спокутування

Сутність спокутування за вченням Священного Писання Старого і Нового Завітів. Юридична теорія спокутування. Представники цієї богословської школи. Критика юридичної теорії спокутування. Етична теорія спокутування, її однобічність.

Література [2; 11; 20–22]

Тема 8. Тринітарне, еклезіологічне і сотеріологічне значення воскресіння Спасителя

Історичний факт воскресіння Христа. Трансцендентність події. Тринітарне значення воскресіння Христа. Еклезіологічний аспект воскресіння. Сотеріологічне значення воскресіння Сина Божого. Сутність нового буття у Христі.

Література [4; 6; 8; 9; 15; 22]

Тема 9. Богословські погляди на Іпостась Святого Духу в Його ставленні до Отця і Сина

Визначення іпостасності осіб Святої Трійці. Ставлення осіб до власної істоти і до Себе. Ставлення Отця до Святого Духу. Ставлення Сина до Святого Духу. Погляд святих отців на *Filioque* і *per Filium*. Вчення Католицької Церкви про вихід Святого Духу від Отця і Сина.

Література [7; 21; 23; 29]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Походження гностицизму.
2. Іудейський гностицизм.
3. Християнський гностицизм I–II ст.
4. Вчення монархіанської ересі.
5. Монтанізм. Вчення про продовження в Церкві одкровенень і благодатних дарів.
6. Характерні риси догматичного вчення про Бога Слова апологетів II ст.
7. Субординаціоністські погляди богословської думки I–III ст.
8. Теорії походження Нікео-цареградського символу віри.
9. Вчення апологетів антигностиків.
10. Система і вчення Арія.
11. Христологія святого Афанасія Великого.
12. Періоди історії післянікейських догматичних рухів, їх характеристика.
13. Догматична система великих Капподакійців.
14. Розкол павликіан і його вплив на примирливий процес Сходу і Заходу.
15. Догматична діяльність II Вселенського Собору.
16. Вчення про Логос у світлі Христологічного догмата.
17. Ефеський собор і Христологія св. Кирила Олександрійського.
18. Віросповідання Халкидонського Собору. Образ з'єднання двох еств.
19. Виклад Христологічного догмата св. Флавіаном Константинопольським у зв'язку із засудженням вчення архімандрита Євтихія.
20. Вчення св. Леонтія Візантійського у світлі полеміки з ерессю Несторія і Євтихія.

21. Христологічні проблеми V Вселенського Собору.
22. Христологічна спрямованість VI Вселенського Собору.
23. Св. Максим Сповідник і його вчення про дві волі.
24. Вплив Христологічного богослов'я св. Іоанна Дамаскіна на рішення VII Вселенського Собору.
25. Наслідок Христологічного догмата (Боголюдська природа Церкви; затвердження православного антропологічного вчення).
26. Православне вчення про втілення Сина Божого.
27. Значення воскресіння Христа.
28. Юридична теорія спокутування і її відтворення в богословській науці.
29. Сутність етичної теорії спокутування.
30. Спількування властивостей (communication idiomatum) Божеських і людських в особі Спасителя.
31. Поняття про спокутування у світлі даних Священного Писання Старого і Нового завітів.
32. Основні положення вчення про Триєдиного Бога.
33. Аналогії Пресвятої Трійці у світі.
34. Іпостасні властивості Божественних Осіб.
35. Троїчність Божественних Осіб і категорія числа (кількості).
36. Властивості догматів.
37. Спроби побудови догматичних систем в історії християнської думки.
38. Причини появи догматів.
39. Апофатичні властивості Божі.
40. Катафатичні властивості Божі.
41. Космологічний, телеологічний, онтологічний аргументи на користь буття Божого.
42. Моральний, антропологічний, історичний аргументи на користь існування Божого.
43. Біблійні антропоморфізми.
44. Таїнство Відкуплення.
45. Православне вчення про Особу Відкупителя.
46. Біблійні та святоотецькі образи Відкуплення.
47. Складові Відкуплення.
48. Церква як боголюдський організм.
49. Церква єдина, свята, соборна й апостольська. Значення цих онтологічних властивостей.

50. Три ступеня священства і апостольство як особливе служіння в Церкві.
51. Союз між Церквою земною і Церквою небесною.
52. Поняття про таїнства Церкви.
53. Таїнство Євхаристії.
54. Таїнство Хрещення і Миропомазання.
55. Таїнство покаяння.
56. Таїнство шлюбу.
57. Таїнство священства.
58. Тілесна смерть і безсмертя душі.
59. Апокатастазис.
60. Блаженство праведників і муки грішників після Страшного Суду.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Архим. Алимпий (Кастальский-Богодин), архим. Исаия (Белов).* Догматическое богословие. — Свято-Троицева Лавра, 2000.
2. *Прот. Воронов Л.* Догматическое богословие. — М., 1994.
3. *святой Иоанн Дамаскин.* Точное изложение православной веры. — Ростов-н/Д, 1992.
4. *Иерей Давыденков Олег.* Догматическое богословие. — М., 1997.
5. *Лосский В.* Догматическое богословие. — М., 1991.
6. *Лосский В.* Очерки мистического богословия восточной церкви. — М., 1991.
7. *Архиеп. Макарий.* Православно-догматическое богословие. — СПб., 1868. — Т. 1.
8. *Прот. Малиновский Н.* Догматическое богословие. — Л., 1991.
9. *Прот. Помазанский М.* Православно-догматическое богословие. — Новосибирск, 1993.
10. *Еп. Сильвестр.* Опыт православно-догматического богословия. — К., 1889.
11. *Прот. Терновский П.* Богословие догматическое, или пространное изложение учения веры Православной Кафолической Восточной церкви. — М., 1839.
12. *Прот. Фаворов Н.* Очерки догматического православно-христианского учения. — К., 1877.

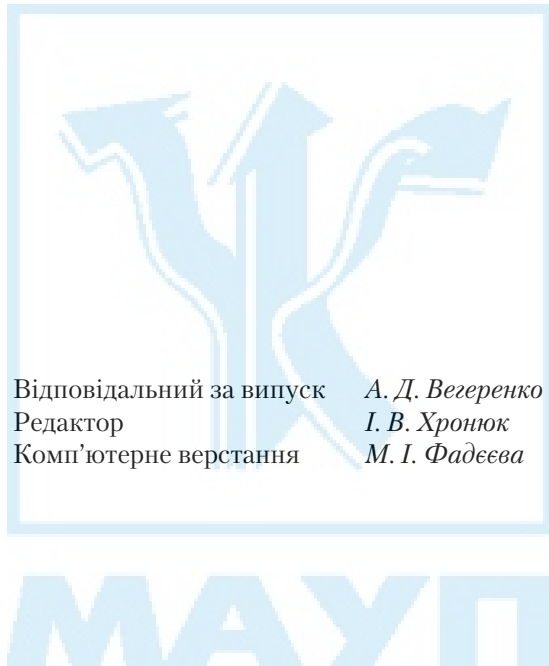
13. *Архиеп. Филарет*. Православное догматическое богословие. — Чернигов, 1864.
14. *Христианство*: Энциклопед. словарь. — М., 1993.

Додаткова

15. *Добросердов Г.* О причинах нескорого пришествия в мир Спасителя. — СПб., 1845.
16. *Ефимовский*. Рассуждения, в которых излагается учение отцов Церкви первых трех веков христианства о божестве Сына Божьего. — М., 1837.
17. *Знаменский И.* Учение о Боге Слове у восточных апологетов II века. — Казань, 1882.
18. *Калашикова Т.* Кодирование от ... // Православная церковь свидетельствует. — Пермь, 1998. — Вып. 3.
19. *Катанский А.* Догматическое учение о семи таинствах в творениях отцов Церкви до Оригена. — СПб., 1877.
20. *Лопухин А.* Толковая Библия, или комментарии на все книги Св. Писания Ветхого и Нового Заветов. — СПб., 1911–1913. — Т. I, III.
21. *Новоселов М. А.* Догмат и мистика в Православии, католичестве и протестантстве. — М., 2003.
22. *Осипов А.* Основное богословие. — М., 1994.
23. *Правиков И.* Учение книг Ветхого Завета о Пресвятой Троице. — К., 1862.
24. *Сергий (Спасский)*. Православное учение о почитании святых икон. — СПб., 1899.
25. *Сидоров А.* Курс патрологии. — М., 1996.
26. *Смирнов С.* Терминология отцов Церкви в учении о Боге. — М., 1885.
27. *Сочинения древних христианских апологетов.* — СПб., 1895.
28. *Спаский А., проф.* История догматических движений в эпоху Вселенских Соборов. — Сергиев Посад, 1914.
29. *Тихомиров А.* О происхождении Святого Духа. — К., 1832.
30. *Шенборн К.* Бог послал Сына Своего. Христология. — М., 2003.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Введення в теологію”	4
Зміст дисципліни “Введення в теологію”	4
Питання для самоконтролю	7
Список літератури.....	9

Зам. № ВКЦ-2872
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП